

Theoretical and legal issues of applying the principle of legal certainty in the legislative process

Ilkhomjon YUSUPOV¹

Tashkent State University of Law

ARTICLE INFO

Article history:

Received July 2022

Received in revised form
20 July 2022

Accepted 25 August 2022

Available online

15 September 2022

Keywords:

principles of law,
principle of legal certainty,
the rule of law,
equality of citizens before
the law,
humanity,
democracy,
justice,
law enforcement.

ABSTRACT

Any legislative system and branch of law operates on the basis of specific basic rules and criteria combined on the basis of a certain generality. These criteria directly serve as a basis for all areas of law. This criterion is revealed in the form of legal principles.

This scientific article provides substantiated opinions on the concept of principles of law and principle of legal certainty, the role and importance of principle of legal certainty in legislative process.

The specific aspects of principle of legal certainty, the results that can be expected as a result of widespread application of the principle of legal certainty in practice have been described. The author's opinion that the principle of legal certainty is necessary for all spheres of legal regulation, for all branches of law and is mandatory for all legislators, the need for principle of accuracy is necessary for legislative activity of the Republic of Uzbekistan.

Opinions and analytical data of scholars and author on the principle of legal certainty in the field of law are given.

At the same time, information is provided on specifics of principle of legal certainty.

2181-1415/© 2022 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol3-iss8/S-pp1-9>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ Lecture of the Tashkent State University of Law. E-mail: i.yusupov@tsul.uz.

Ҳуқуқий аниқлик тамойилининг қонун ижодкорлиги жараёнида қўллашнинг назарий-ҳуқуқий масалалари

АННОТАЦИЯ

Калит сўзлар:

ҳуқуқ тамойиллари,
ҳуқуқий аниқлик
тамойили,
ҳуқуқ ижодкорлиги,
қонунийлик,
фуқароларнинг қонун
олдида тенглиги,
инсонпарварлик,
демократизм,
одиллик,
ҳуқуқни қўллаш.

Ҳар қандай қонунчилик тизими ва ҳуқуқ соҳаси ўзига хос асосий қоидалар ва муайян умумийлик замирида бирлаштирилган мезонлар негизида амал қилади. Мазкур мезонлар эса бевосита барча ҳуқуқ соҳалари учун асос бўлиб хизмат қилади. Бу мезон ҳуқуқ тамойиллари кўринишида намоён бўлади.

Ушбу илмий мақолада ҳуқуқ тамойиллари ва ҳуқуқий аниқлик тамойилининг тушунчаси, унинг қонун ижодкорлиги жараёнида тутган ўрни ва аҳамияти юзасидан асосли фикрлар билдирилган.

Шунингдек, ҳуқуқий аниқлик тамойилининг ўзига хос жиҳатлари ҳақида, ҳуқуқий аниқлик тамойилининг амалиётга кенг татбиқ этилиши натижасида кутилиши мумкин бўлган натижалар баён этилган. Ҳуқуқий аниқлик тамойилининг ҳуқуқий тартибга солишнинг барча соҳалари, барча тармоқлари учун зарурий аҳамиятга эга эканлиги ҳамда барча ҳуқуқ ижодкорлари учун мажбурий аҳамиятга эга бўлган тамойил сифатида амал қилиши Ўзбекистон Республикасининг қонун ижодкорлиги соҳасидаги фаолияти учун зарур эканлиги бўйича муаллиф фикри тегишли тартибда баён этилган ҳамда айрим мисоллар орқали ҳуқуқий аниқлик тамойилининг зарурати ҳақида сўз юритилади.

Ҳуқуқий аниқлик тамойили юзасидан ҳуқуқшунос олимларнинг ва муаллифнинг фикрлари ва таҳлилий маълумотлари келтириб ўтилган.

Шу билан биргаликда, ҳуқуқий аниқлик тамойилининг ўзига хос хусусиятлари ҳақида маълумотлар баён этилган.

Теоретико-правовые вопросы применения принципа правовой определенности в законотворческом процессе

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

Принципы права, принцип
правовой определенности,
правотворчество,
верховенство закона,
равенство граждан перед
законом,
гуманность,
демократия,
справедливость,
правоприменение.

Любая законодательная система и отрасль права действует на основе определенных правил и критериев, объединенных определенной общностью. Эти критерии непосредственно служат основой для всех отраслей права. Критерии проявляются в виде правовых принципов. В данной научной статье представлены обоснованные мнения о понятии принципов права и принципа правовой определенности, роли и значении принципа правовой определенности в законотворческом процессе. Также описываются специфические аспекты принципа правовой

определённости, результаты, ожидаемые при широком применении принципа правовой определённости на практике. Мнение автора о том, что принцип правовой определённости необходим для всех сфер и отраслей правового регулирования, и является обязательным для законотворческой деятельности Республики Узбекистан. Относительно принципа правовой определённости, приведены мнения и аналитические данные ученых-правоведов и автора. При этом представлена информация об особенностях принципа правовой определённости.

КИРИШ

Ҳар қандай қонунчилик тизими ва ҳуқуқ соҳаси ўзига хос асосий қоидалар ва муайян умумийлик замирида бирлаштирилган мезонлар асосида амал қилади. Мазкур мезонлар эса бевосита барча ҳуқуқ соҳалари учун асос бўлиб хизмат қилади. Бу мезон ҳуқуқ тамойиллари кўринишида намоён бўлади.

Қонунларни яратиш ва уларни амалиётга татбиқ этишдан олдин қонун ижодкорлиги жараёнида муҳим бўлган қоидаларга амал қилиш мақсадга мувофиқ ҳисобланади. Бу қоидалар ҳуқуқ тамойиллари шаклида майдонга келади ва ҳар қандай қонун лойиҳаси ишлаб чиқиладиганда мазкур ҳуқуқ тамойилларига қатъий амал қилиш, келгусида яратилаётган ва амалга татбиқ этиладиган қонунларнинг мазмуни ва самарадорлигининг мезонини белгилаб беради. Ўзбекистон Республикасининг амалдаги ҳуқуқ тизимида тегишли бўлган тамойиллар сифатида қонунийлик, барча фуқароларнинг қонун олдида тенглиги, инсонпарварлик, демократизм, одиллик каби тамойилларни келтириб ўтишимиз мумкин.

Таниқли ҳуқуқ назариётчиси Густав Радбрух (нем.) ҳуқуқий аниқлик, адолат ва сиёсат тамойилини ҳуқуқнинг учта асосий устуни деб ҳисоблади. Бугунги кунда ҳуқуқий аниқлик тамойил халқаро миқёсда қонун устуворлигининг асосий талаби сифатида эътироф этилган. Иқтисодий ҳамкорлик ва тараққиёт ташкилотининг фикрича, қонун устуворлиги концепцияси “биринчи навбатда ҳуқуқий аниқлик ва башорат қилиш манфаати йўлида қонун устуворлигига асосланган жамиятни таъминлаш зарурлигини таъкидлашга интилади”.

Ҳуқуқий аниқлик тамойил Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунчилигида киритилмаган янги принцип ҳисобланади. Бу принципнинг амалга киритилиши қонун ижодкорлиги соҳасида қабул қилинаётган қонунларнинг аниқ бўлишига, барча учун тушунарли бўлишига ҳамда қонунларда тушунмовчиликлар, зиддиятлар бўлмаслигига асос бўлиб хизмат қилади.

Шу билан биргаликда, ушбу тамойилнинг амалда қўлланилиши натижасида амалдаги қонунларнинг нотўғри талқин қилинишининг олди олинишига эришиш мумкин бўлади.

МАТЕРИАЛ ВА МЕТОДЛАР

Мазкур тадқиқотда илмий билишнинг таҳлил, умумлаштириш, мантиқий, ўрганиш усулларида фойдаланилди. Шунингдек, ишда бир қатор масалаларни ҳал қилиш учун билишнинг махсус (қиёсий ҳуқуқий ва расмий ҳуқуқий) усулларида фойдаланилган.

Тадқиқот натижалари ишда қўлланилган усуллар ва методология ўрганиш доирасида фойдаланилган назарий ёндашувлар аниқ ҳуқуқий манбадан олингани, қонун ҳужжатлари таҳлили асосида таклиф ва тавсиялар берилганлиги аҳамиятлидир.

ТАДҚИҚОТ НАТИЖАЛАРИ

Тадқиқот натижаларига кўра, ҳуқуқий аниқлик тамойил бўйича турли олимларнинг фикрлари таҳлил қилинди.

Бироқ бизнинг амалдаги қонунчилигимизда ҳуқуқий аниқлик тамойил янги тамойил сифатида намоён бўлиб бормоқда. Биз мазкур илмий мақолада ҳуқуқий аниқлик тамойилининг ўзига хос хусусиятлари ва қонун ижодкорлиги соҳасида тутган ўрни юзасидан фикр юритамиз.

ТАДҚИҚОТ НАТИЖАЛАРИ ВА УНИНГ ТАҲЛИЛИ

Ҳуқуқ тамойиллари нафақат маълум бир соҳа, балки бутун мамлакатда амалда бўлган ижтимоий-иқтисодий ривожланиш тенденцияларини белгилашда, мамлакат тараққиёти йўлида амалга ошириладиган чора-тадбирларни ишлаб чиқишда бошқарув кўрсатмалари вазифасини ўтайди.

Умуминсоний тамойиллар тўғрисида сўз юритадиган бўлсак, бугунги кунда демократик давлатларнинг барчасида инсон, унинг ҳаёти ва соғлиғи, шаъни, қадр-қиммати энг олий қадрият сифатида эътироф этилган.

Шу билан бирга, бугунги кунда ҳуқуқий демократик давлат ва фуқаролик жамиятининг шаклланиши бўйича янги-янги ғоялар, тамойиллар ва фикрлар шаклланимоқда, таклиф этилмоқда ҳамда ҳар бир мамлакат ўзининг ривожланиш йўлини ўзи ҳоҳлаган ва танлаган йўналиш бўйича ривожлантириб бормоқда.

Ушбу фикрларимизнинг тасдиғи сифатида мамлакатимизнинг бош қомуси – Ўзбекистон Республикасининг Конституциясида ҳам бир қатор нормалар белгиланган.

Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 13-моддасига асосан, Ўзбекистон Республикасида демократия умуминсоний тамойилларга асосланади, уларга кўра инсон, унинг ҳаёти, эркинлиги, шаъни, қадр-қиммати ва бошқа дахлсиз ҳуқуқлари олий қадрият ҳисобланади.

Демократик ҳуқуқ ва эркинликлар Конституция ва қонунлар билан ҳимоя қилинади.

Умуман олганда, умуминсоний тамойиллар инсон ва фуқаронинг ажралмас ҳуқуқ ва эркинликларини тан олишдан бошланади ва уларнинг бузилиши ёки ўзбошимчалик билан чекланиши мумкин эмас.

Шунингдек, ҳуқуқий давлатда инсон ҳуқуқ ва эркинликларига риоя этилиши, уни ҳимоя қилиш, инсонга бериладиган ҳуқуқий хавфсизлик ва ишонч ҳисси жуда юксак даражада бўлиши талаб этилади.

Маълумки, тегишли ҳуқуқ соҳасининг асосий негизлари алоҳида санаб ўтилиши ёки умумий маънода тўлиқ ифодаланиши лозим. Бу шу ҳуқуқ соҳасининг предметига кирадиган муносабатларни тартибга солувчи қонун ҳужжатларининг сифатини ошириш билан бирга, улардан тўғри фойдаланишда муҳим аҳамият касб этади.

Жамият доимий равишда ривожланиб боргани сари янги-янги тушунчалар, ғоялар ва тамойиллар кириб келади. Бу эса айрим ҳуқуқ тушунчаларининг самарадорлик даражасини оширишни тақозо этади.

Маълумки, ғоялар ҳуқуқий тартибга солиш табиатини ифодалайди. Ҳуқуқий тартибга солишнинг бутун қонуниятлари ҳуқуқий тартибга солишнинг шакл ва усуллари қандай тарзда йўлга қўйилганлигига боғлиқ бўлади.

Умуминсоний тамойиллар тўғрисидаги фикрлар, қарашлар ва ғоялар бир қатор ҳуқуқшунос олимларнинг асарларида ҳам баён этилган. Мазкур олимлар ўз асарларида умуминсоний тамойиллар тўғрисида нафақат фикр билдирганлар, балки улар мазкур фикрларини илмий асослаганлар ҳам.

Жумладан, ҳуқуқшунос олим Ш. Сайдуллаевнинг фикрича, ҳуқуқ тамойиллари – бу ҳуқуқнинг ижтимоий муносабатларни тартибга солувчи восита сифатидаги моҳиятини ифодаловчи бошланғич норматив асослар, энг асосий қарашлар, ғоялар ва қоидалардир.

Ҳуқуқшунос олим Ҳ. Одилқориевнинг фикрига кўра, ҳуқуқ тамойиллари ҳуқуқнинг шаклланиш жараёни, ривожланиши ва ҳаракатланишининг бошқарув ғояси, бошланғич қоида, етакчи мезони сифатида майдонга чиқади. Аввало қонунда, ҳуқуқий нормаларда ўз тасдиғини топадиган ҳуқуқ тамойиллари жамиятнинг бутун сиёсий-ҳуқуқий ҳаётига, мамлакат ижтимоий тизимига тўлалигича сингиб кетади. Улар нафақат ҳуқуқнинг моҳиятини, балки унинг мазмунини тавсифлайди, унинг ички тузилиши, статик ҳолати билан бир қаторда, ҳуқуқни қўллаш жараёнини, ҳуқуқ фаолиятининг динамикасини акс эттиради.

Ҳуқуқшунос олим Морозова ҳуқуқ тамойиллари асосий ғоялар, расмий ҳуқуқ манбаларида мустаҳкамланган ёки тан олинган ҳуқуқий амалиёт ва жамият ривожланишининг қонуниятларини акс эттирувчи муносабатлардир, деб таъкидлайди.

Ҳуқуқий аксиомалар кўпинча ҳуқуқ тамойиллари сифатида ишлатилади, масалан: “Бир иш бўйича икки марта даъво қилиш мумкин эмас”; “Икки киши ўртасидаги низони ҳал қилиш, учинчи шахсга зарар етказмаслиги керак”; “бошқа томон эшитилсин”; “суд адолатли бўлиши керак”.

Бизнинг фикримизча, ҳуқуқ тамойиллари муайян давлатда ижтимоий муносабат иштирокчиларининг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашга ва уларнинг қонуний ҳуқуқ ва манфаатларини ҳурмат қилишга ҳамда мазкур ҳуқуқлар давлат томонидан муҳофаза этилишига асосланган бўлиши лозим.

Шунингдек, ҳуқуқ тамойиллари ҳуқуқнинг асосий қонуниятларини ўзида ифода этади ҳамда ҳуқуқ билан тартибга солинадиган бутун соҳани қамраб олади, барча учун бирдек қўлланиладиган энг умумий нормалар тизимидан иборат бўлади.

Ҳуқуқ тамойиллари муайян давлатнинг барча ҳуқуқий тизимини белгилаб беради ҳамда ҳуқуқ ижодкорлиги учун асосий пойдевор вазифасини ҳам ўтайди. Шу билан бирга, ҳуқуқ нормаларини ишлаб чиқиш, уларни такомиллаштириш бўйича асосий таянч бўлиб хизмат қилади.

Одатда ҳуқуқ тамойиллари мамлакат Конституцияда, қонунлар ва кодексларнинг муқаддима ёки умумий қоидалар қисмида махсус тартибда белгилаб қўйилади.

Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг мазмунидан қуйидаги ҳуқуқий тамойилларни, яъни ҳуқуқ устунлиги, демократизм, инсон ҳуқуқлари ва эркинликларининг олий қадрият эканлиги, халқаро ҳуқуқнинг умумэътироф

этилган қоидалари ва нормаларининг амал қилиши, Конституция ва қонунлар устуворлиги, тенг ҳуқуқлилик, барча мулк шакллариининг тенглиги, одил судлов тамойилларини англаш мумкин.

Бизга маълумки, қонун ижодкорлиги жараёни бевосита қонун чиқарувчи ҳокимият органи томонидан қонунларни ишлаб чиқиш, амалдаги қонунларга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш билан боғлиқ бўлган ҳамда ўз аҳамиятини йўқотган ёки аввалги қонуннинг ўрнига янги қонун қабул қилиниши билан олдинги қонунларни бекор қилиш орқали боғлиқ фаолияти ҳисобланади ҳамда тартибга солиниши зарур бўлган муносабатларни аниқлаб олиш, қонун лойиҳасини тайёрлаш, уни муҳокама этиш, қабул қилиш ва эълон қилишни ўз ичига оладиган жараён ҳисобланади. Мазкур жараёнда ҳуқуқий аниқлик тамойилининг талабларига риоя этилиши муҳим аҳамият касб этади.

Биз сўз юритмоқчи бўлган ҳуқуқий аниқлик тамойилининг талаблари ҳам бевосита ҳуқуқий демократик давлат ва фуқаролик жамиятининг белгиси сифатида намоён бўлади.

Бизнинг фикримизча ҳуқуқий аниқлик тамойилининг талаблари “ҳуқуқий давлатнинг элементи” сифатида майдонга чиқади ва давлатнинг ички ва ташқи функциялари фуқароларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишга ҳамда ҳуқуқий тартибга солиш механизмининг барқарор бўлишига йўналтирилади.

Инсон ҳуқуқлари бўйича Европа судининг қарашларида агар норма етарли даражада аниқлик билан шакллантирилмаган ва натижада инсоннинг хатти-ҳаракатларини самарали тартибга солмаган бўлса, қонун сифатида тан олинмайди, деган фикр илгари сурилади. Аниқлик қонун, шунингдек, қонун ҳужжатларининг амалга оширилишини англатади ва *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege* 1 асосий тамойили бўйича – қонунни аналогия бўйича қўллашни тақиқлашни англатади*.

Ҳуқуқшунос олим Клип Андренинг фикрича, *Nulla poena sine lege certa* – аниқ бўлмаган қонун бўйича жазо йўқ. Жиноий ҳуқуқбузарликлар аниқ белгиланиши керак. Ҳуқуқий аниқликнинг бу тамойили олдинги талаб билан биргаликда ҳар бир фуқарога ўз ҳаракатларининг қонуний ёки ноқонуний хусусиятини олдиндан кўра билиш имконини беради. Бу тамойил Европада умумий қабул қилинган.

Йигирманчи асрнинг бошларидаёқ рус ҳуқуқшуноси И.А. Покровский “Биринчи ва энг муҳим талаблардан бири – ривожланаётган инсон шахси томонидан қонунга тақдим этилган, ҳуқуқий аниқлик талаби ҳисобланади” – деб таъкидлади.

Ўзбекистон Республикаси қонунчилиги учун ҳуқуқий аниқлик тамойил янги тамойил ҳисобланади, шунинг учун унга нафақат ҳуқуқшунос олимлар, балки мутахассисларнинг ҳам эътибори қаратилиши табиийдир.

Ҳуқуқий аниқлик тамойилининг кўп ўлчовли табиати ҳуқуқий аниқлик унинг муҳим тартибга солувчилигини белгилайди, унинг ҳуқуқий тартибга солишнинг барча босқичлари учун амалий қийматини кўрсатади.

Ҳуқуқшунос олим Л. Морозова томонидан ҳуқуқий аниқлик намоён бўлиш шакллариининг хилма-хиллиги муҳокама қилинади. Унинг фикрича, қайд этилган бу туркумни тор ва кенг маънода кўриб чиқиш мумкинлиги баён этилган. Яъни тор

* *Nulla poena sine, lege nulla poena sine lege* (лат. “қонунсиз жазо йўқ”) – ҳуқуқий тамойил, унга кўра ҳеч ким қонун билан тақиқланмаган қилмиш учун жазоланиши мумкин эмас.

маънода ҳуқуқий аниқлик ҳуқуқий нормаларнинг сифатини баҳолаш мезони бўлиб хизмат қилади. Кенг маънода у индивидуал ҳуқуқий ҳужжатлар барқарорлигининг кўрсаткичи сифатида ишлайди.

Ҳуқуқшунос олим Н.С. Бондарь фикрича, ҳуқуқий аниқлик универсалликни ўзида мужассам этади ва юридик соҳа фаолиятида универсал тамойил ҳисобланади.

Биз ҳуқуқий аниқлик тамойили бу – қабул қилинаётган қонун ҳужжатлари нормаларининг аниқ ва лўнда ифодаланиши, уларнинг қўлланилишида қийинчиликлар ва ноаниқликлар англашилмаслиги, ҳуқуқ нормаларининг тизимли боғлиқлиги, уларда зиддиятлар ва бўшлиқларнинг йўқлиги, қўлланилган сўзлар ва атамаларнинг тушунарли ҳамда кўзланган мақсадга мувофиқлиги билан белгиланиши билан тавсифланади, деб ҳисоблаймиз.

Қонун ижодкорлиги соҳасидаги ҳуқуқий аниқлик норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар, хусусан, қонунлар ва улар асосида ривожланаётган ҳуқуқий муносабатларнинг барқарорлигида намоён бўлади. Натижада ҳуқуқий нормалар ва норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг барча соҳаларда аниқ ва бир хилда амал қилишига эришилади.

Ўзбекистон Республикасининг “Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида”ги Қонунининг 55-моддасида норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни расмий шарҳлаш тартиби белгиланган бўлиб, унга кўра, норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни расмий шарҳлаш норматив-ҳуқуқий ҳужжатда ноаниқликлар топилган, у амалиётда нотўғри ёки зиддиятли тарзда қўлланилган тақдирда амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва қонунлари нормаларига расмий шарҳни Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди беради.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг қарорларига расмий шарҳни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг тегишли палаталари беради.

Қонуности ҳужжатлари нормаларига расмий шарҳни уларни қабул қилган органлар беради.

Норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни расмий шарҳлаш жараёнида уларга нормаларни аниқлаштиришга қаратилган тузатишлар, ўзгартишлар, қўшимчалар киритилишига йўл қўйилмайди.

Ўзбекистон Республикасининг “Конституциявий суд тўғрисида”ги Қонунининг 85-моддасига асосан, Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва қонунлари нормаларини расмий шарҳлаш уларда нормаларнинг амалиётда нотўғри ёки зиддиятли тарзда қўлланилишига олиб келган ноаниқликлар топилган тақдирда амалга оширилади.

Бизнинг фикримизча, ҳуқуқий аниқлик тамойил талабларига риоя этилиши норматив-ҳуқуқий ҳужжатда ноаниқликлар имкон қадар бартараф этилишига, уларнинг амалиётда нотўғри ёки зиддиятли тарзда қўлланилиши ҳолатларини камайитишга хизмат қилган бўлар эди.

Умуман олганда бугунги кунда айрим ҳолларда қонун ҳужжатларининг нотўғри қўлланилиши натижасида фуқароларнинг қонуний ҳуқуқлари ва манфаатлари бузилмоқда. Бунинг натижасида фуқароларимиз томонидан ўз ҳуқуқларини тиклаш бўйича йиллар давомида давлат органлари ва ташкилотларига ҳамда суд инстанцияларига қайта-қайта мурожаат қилишларига сабаб бўлмоқда. Мисол учун Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судининг расмий сайтида эълон қилинган манбага асосан, 2022 йилнинг 31 май куни

Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди мажлиси бўлиб ўтган. Унда Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди раиси ва судьяларидан иборат таркибда, катта эксперт котиблигида, фуқаро М.Х.нинг Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси 197- ва 206-моддалари ҳамда Ўзбекистон Республикаси Уй-жой кодекси 11- ва 27-моддалари нормалари Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига мувофиқ эмас ҳамда судда кўрилиши тугалланган муайян ишда қўлланилган ва судда ҳимоя қилишнинг барча бошқа воситаларидан фойдаланиб бўлинган деб ҳисоблаб, уларнинг Конституцияга мувофиқлигини текшириш тўғрисидаги шикояти кўриб чиқилган.

Суд мажлисида фуқаро М.Х. ва бошқалар иштирок этган.

Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судининг 2022 йил 31 майдаги қарори билан Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелда қабул қилинган ЎРҚ–683-сон “Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартишлар киритиш тўғрисида”ги Қонуни 55-моддасининг 12-бандидаги Фуқаролик кодексининг 83, 166, 198, 199 ва 206-моддаларига тегишли қисми ҳамда Фуқаролик кодекси 197-моддасининг мулк ҳуқуқи “... мулк ҳуқуқини бекор қилувчи қонунчиликка асосан бекор бўлади”, деган қисми Конституцияга мувофиқ эмас деб топилган.

ХУЛОСА

Бир сўз билан айтганда, ҳуқуқий аниқлик тамойил ининг қонун ижодкорлиги жараёнида ва амалиётга кенг татбиқ этилиши қонунчиликда ноаниқликлар ва тушунмовчиликлар ҳамда зиддиятлар нисбатан кам кузатилишига асос бўлади.

Бизнинг фикримизча, ҳуқуқий аниқлик тамойил ининг амалиётга кенг татбиқ этилиши ҳуқуқий тартибга солишнинг барча соҳалари, барча тармоқлари учун зарурий аҳамиятга эга бўлган ҳамда барча ҳуқуқ ижодкорлари учун мажбурий аҳамиятга эга бўлган тамойил сифатида амал қилиши мақсадга мувофиқ ҳисобланади. Бунинг натижасида жамиятда барча норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар аниқ ва ҳамма учун тушунарли тарзда ишлаб чиқиладди, уларни амалиётда қўллашда ноаниқликлар кузатилмайди.

Шунингдек, ҳуқуқни амалга оширишда ҳуқуқни қўлловчилар, ҳуқуқни бажарувчилар, ҳуқуққа риоя этувчилар ҳамда ҳуқуқдан фойдаланувчилар учун тушунмовчиликлар юзага келмаган бўлар эди.

Шу билан биргаликда, қонунчиликда коллизиялар кам кузатилишига эришилган бўлар эди.

Қонуннинг ҳуқуқий аниқлиги талаби ваколатларни мумкин ва оқилона чеклаш функциясини бажаради.

Бу чора-тадбирлар аҳолининг қонун ва давлат ҳокимияти органларига, биринчи навбатда, суд ҳокимиятига бўлган ишончини оширади, унинг нуфузини мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. Тошкент шаҳри, 1992 йил.
2. Ш. Сайдуллаев, Давлат ва ҳуқуқ назарияси, Тошкент – 2018 йил.
3. Х.Одилқориев, Давлат ва ҳуқуқ назарияси, Адолат – 2021 йил.
4. Л. Морозова, Теория государства и права, Российское юридическое образование, 4-е издания.

5. Покровский И.А. Основные проблемы гражданского права. – 6-е изд., стер. – М., 2013.
6. Морозова Л. Правовая определенность как общеправовой универсальный принцип реализации права, Социально-экономические явления и процессы.
7. Бондарь Н.С. Правовая определенность – универсальный принцип конституционного нормоконтроля // Конституционное и муниципальное право. 2011. – № 10.
8. Ўзбекистон Республикасининг 20.04.2021 йилдаги ЎРҚ–682-сонли “Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида”ги Қонуни.
9. <http://www.konstsud.uz/uz/news/2022/05/31/konstitutsiyaviy-sud-majlisi-bolib-otdi> – конституциявий суднинг расмий сайти.
10. Klip, André. Substantive Criminal Law of the European Union (англ.). – Maklu, 2011.
11. Maxeiner, James R. Some realism about legal certainty in globalization of the rule of law. Houston Journal of International law (Fall 2008).
12. Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судининг қарори. Тошкент ш., 2021 йил 30 апрель, КСҚ–2-сон.
13. Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судининг қарори. Тошкент ш., 2021 йил 31 май, КСҚ–8-сон.
14. Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судининг қарори. Тошкент ш., 2021 йил 2 июль, КСҚ–10-сон.
15. Ўзбекистон Республикасининг 27.04.2021 йилдаги ЎРҚ–687-сонли “Конституциявий Суди тўғрисида”ги Қонуни.
16. Дербышева Е.А. Принцип правовой определенности: понятие, аспекты, место в системе принципов права. дис. канд. юрид. Наук. Дербышева Екатерина Александровна – 2022.
17. Сидоренко А.И. Принцип правовой определенности в судебной практике: имплементация решений Европейского суда по правам человека: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.01 / Сидоренко Андрей Игоревич. – Пермь, 2016.
18. Сапожников С.А. Принцип диспозитивности в гражданском процессе: дис. канд. юрид. наук: 12.00.15 / Сапожников Сергей Анатольевич. – М., 2006.